

การกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา

=====

การทำกิจกรรมใดๆ หรือเดินทางจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อใช้สำหรับความเข้าใจร่วมกันของกลุ่มหรือบุคคลในการทำงานร่วมกัน เป้าหมายเป็นตัวบ่งชี้ในกระบวนการทำงานและใช้สำหรับประเมินผลของกิจกรรมที่ร่วมกันทำนั้นๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็เช่นกัน เป็นการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางที่จะดำเนินไป มักเป็นขั้นตอนที่กระทำต่อจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนนี้เป็นการตั้งเป้าหมายว่า จากปัญหาและความต้องการต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมที่เกี่ยวข้องและของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นจะต้องแก้ไขหรือตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้น จะทำอย่างไร เกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นักพัฒนาและจัดทำหลักสูตรและการสอนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคำว่า “จุดมุ่งหมาย”

เนื่องจากคำศัพท์เกี่ยวกับ “จุดมุ่งหมาย” ที่ใช้กันในภาษาอังกฤษมีอยู่หลายคำ แต่ละคำยังมีขอบเขตของการใช้แตกต่างกัน แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยมักจะนำมาใช้ไม่ค่อยถูกต้องกับขอบเขตดั้งเดิม ซึ่งสังัด อุทรานันท์ (2532) ได้อธิบายถึงระดับคำศัพท์เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย ที่ใช้ในวงการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงระดับและขอบเขตของจุดมุ่งหมายการศึกษา (สังัด อุทรานันท์, 2532)

ระดับของจุดมุ่งหมาย	ระดับของการศึกษา	คำศัพท์ที่ใช้	ตัวอย่างการใช้
ทั่วไป (general)	ระดับชาติ	Aim (จุดหมาย, จุดมุ่งหมาย) Goal (เป้าประสงค์)	- นโยบายการศึกษาของรัฐบาล - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - แผนการศึกษาชาติ - แผนพัฒนาการศึกษา
เฉพาะ (specific)	ระดับสถาบัน	Purpose (ความมุ่งหมาย) Target (เป้าหมาย)	- ความมุ่งหมายของสถาบันศึกษา - เป้าหมายของโครงการ (เน้นรายละเอียดในด้านปริมาณและคุณภาพ)
ปฏิบัติการ (operational)	ระดับหลักสูตร	General objective (จุดมุ่งหมายทั่วไป) Specific objective (จุดมุ่งหมายเฉพาะ)	- จุดมุ่งหมายทั่วไป/จุดประสงค์ทั่วไปของหลักสูตร - จุดมุ่งหมายเฉพาะกลุ่มวิชาหรือวิชา
	ระดับการเรียนการสอน	Instructional objective (จุดประสงค์การเรียนการสอน)	- จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (ส่วนมากนิยมเขียนในลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม) ซึ่งยังจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) จุดประสงค์สำหรับสื่อความหมาย (information objective) 2)จุดประสงค์สำหรับเตรียมการสอน หรือใช้เขียนในแผนการสอน (planning objective)

1.1 จุดมุ่งหมาย/เป้าประสงค์

จุดหมายหรือจุดมุ่งหมาย (aim) มีความหมายกว้างที่สุด โกลที่สุด และใหญ่ที่สุด เช่น ความสุขสมบูรณ์ในชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายของทุกคน เป็นต้น ส่วนคำว่า เป้าประสงค์ (goal) อาจมีความหมายได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม คือ วัตถุประสงค์หรือสิ่งที่เป็นเป้าประสงค์ (รูปธรรม) หรือการบรรลุ เป้าประสงค์ (นามธรรม) หรือทั้ง 2 อย่างรวมกัน คำนี้บางแห่งใช้ปนกับจุดหมายหรือจุดมุ่งหมาย (aim) ในกรณีที่เป้าประสงค์นั้นเป็นเป้าประสงค์ที่โกลที่สุด ดังนั้นจึงพบว่า ทั้งจุดหมายหรือจุดมุ่งหมาย (aim) และเป้าประสงค์ (goal) จะใช้ในความหมายของจุดมุ่งหมายระดับชาติ ซึ่งเป็นระดับที่ใหญ่ที่สุด หรือกว้างที่สุด และในบางครั้งคำศัพท์ทั้ง 2 คำนี้อาจใช้แทนกันได้

1.2 ความมุ่งหมาย/เป้าหมาย

ความมุ่งหมาย (purpose) เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในระดับของสถาบัน เช่น ความมุ่งหมายของการจัดตั้งโรงเรียนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ส่วน เป้าหมาย (target) เป็นคำศัพท์ที่มักจะใช้กับโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะเน้นถึงปริมาณและคุณภาพของผลงานที่ต้องการ เช่น การอบรมตามโครงการได้ตั้งเป้าหมายให้ได้ผู้ที่มีความรู้ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้จำนวน 40 คน เป็นต้น ซึ่งความมุ่งหมาย/เป้าหมาย มักนิยมใช้ในการกำหนดเป้าประสงค์หรือผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระดับหลักสูตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระดับองค์กรทุกระดับ ที่เกี่ยวข้องจนถึงผู้เรียน

1.3 จุดมุ่งหมาย/จุดประสงค์

จุดมุ่งหมาย/จุดประสงค์ (objective) เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นระดับย่อยที่สุด จึงใช้กับหลักสูตรและการเรียนการสอน คำว่า 'objective' นี้ ในภาษาไทยจะใช้คำว่า "จุดมุ่งหมาย" ในระดับหลักสูตร และ "จุดประสงค์" ในระดับการเรียนการสอน ในปัจจุบันมักเขียนกำกับไว้ในระดับรายวิชา หรือในแผนการสอนรายชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนเข้าใจตรงกันก่อนทำการเรียนการสอน และผู้สอนควรจะต้องถือปฏิบัติในการเตรียมการสอน ดำเนินการสอน และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนหนึ่ง ๆ แล้ว

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ระดับคือ

2.1 ระดับหลักสูตร

จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตรมักใช้คำว่า "จุดมุ่งหมายทั่วไป" (general objective) ซึ่งจะมีความหมายกว้างที่สุด จุดมุ่งหมายทั่วไปส่วนมากจะเขียนไว้อย่างกว้าง ๆ และค่อนข้างจะเป็นปรัชญา ซึ่งจะเน้นคุณค่ามากกว่าทางจิตวิทยาหรือการเรียนการสอน

ตัวอย่าง ปรัชญาและจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร วท.บ. (กายภาพบำบัด)

ปี พ.ศ.2545 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปรัชญาของหลักสูตร

ภาควิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มาความเชื่อว่า หลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขากายภาพบำบัดนี้ เป็นการสร้างศิลปะทางกายภาพบำบัด โดยยึดหลักพื้นฐานทาง วิทยาศาสตร์มาผสมผสานกันเพื่อส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพแก่ประชาชน ที่มีความบกพร่องในหน้าที่การทำงานของร่างกายและจิตใจ ที่เกิดจากโรคหรือภัยอันตรายต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายทั่วไป/วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อผลิตนักกายภาพบำบัดที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีจริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีความรับผิดชอบต่องาน วิชาชีพ และสังคม โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติงานรับใช้สังคม ตระหนักในบทบาทภาระหน้าที่ของนักกายภาพบำบัด ในการพัฒนาประเทศ และการเป็นพลเมืองดีของชาติ
- 2) มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการกายภาพบำบัด และสามารถใช้กระบวนการทางกายภาพบำบัดและวิชาที่เกี่ยวข้องของ ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินการส่งเสริม ป้องกันรักษา แก้ไขปัญหาทางสุขภาพ และฟื้นฟูสมรรถภาพตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์จริงในสังคมได้อย่างเหมาะสม
- 3) สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แกผู้อื่น และชุมชนทั่วไปได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- 4) สามารถประยุกต์และดัดแปลงการรักษาทางกายภาพบำบัดได้ตามความจำเป็น และความเหมาะสมของสภาพผู้ป่วย สภาพแวดล้อม และสถานการณ์
- 5) มีความสามารถขั้นพื้นฐาน ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และประเพณีศิลปวัฒนธรรม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 6) มีความคิดริเริ่ม มีวิจรรย์ญาณ สร้างสรรค์และวิเคราะห์ในด้านข้อมูล สนใจใฝ่รู้ในวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย สุขภาพเป็นสากล
- 7) สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถมีส่วนร่วมในงานวิจัยขั้นต้นได้ หรือสามารถพัฒนาระดับความรู้ที่มีอยู่ให้สูงขึ้นได้

ตัวอย่าง ปรัชญาและจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร วท.ม.(กายภาพบำบัด)

พ.ศ.2546 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปรัชญา

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากายภาพบำบัด ถูกกำหนดขึ้นบนแนวคิดที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมที่ต้องการบุคลากรทางวิชาชีพกายภาพบำบัด ที่มีคุณภาพสูงทางด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านและมีศักยภาพสูงในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและมีส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน

จุดมุ่งหมายทั่วไป/วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากายภาพบำบัด มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 4.3.1 การศึกษาและวิจัยทางกายภาพบำบัด
- 4.3.2 การให้บริการทางคลินิกกายภาพบำบัดขั้นสูง
- 4.3.3 การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการกายภาพบำบัดขั้นสูง

2.2 จุดมุ่งหมายระดับหมวดวิชาหรือรายวิชา

จุดมุ่งหมายระดับหมวดวิชาหรือรายวิชา มักจะใช้คำว่า จุดมุ่งหมายเฉพาะ (specific objective) ปกติจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ใช้กับหมวดวิชาหรือรายวิชา มักจะเน้นการประยุกต์หรือนำไปใช้เป็นประการสำคัญ ดังนั้นจึงมักเน้นความสำคัญด้านจิตวิทยาหรือการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างเช่น จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะของรายวิชา 475 759 การสอนทางกายภาพบำบัด
จุดมุ่งหมาย/ความมุ่งหมายทั่วไปของรายวิชา

ความสำคัญด้านการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด ปรัชญาการศึกษา สังคมวิทยาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด เทคนิคการสอนแบบต่างๆ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด และกรณีศึกษา

จุดมุ่งหมาย/ความมุ่งหมายเฉพาะของรายวิชา

เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว นักศึกษาสามารถ

- 1) อธิบายปรัชญาการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน
- 2) อธิบายจิตวิทยาการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ และธรรมชาติของความรู้และการแสวงหาความรู้
- 3) อธิบายหลักการจัดการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด
- 4) อธิบายหลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 5) วางแผนและเขียนแผนการสอนทางกายภาพบำบัด
- 6) จัดการเรียนการสอนและประเมินผลด้านการเรียนการสอนทางกายภาพบำบัด

3. ความสำคัญของจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะจุดมุ่งหมายจะบอกถึงทิศทางของหลักสูตรว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้ไปในลักษณะใด การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนมากมักจะกระทำหลังจากที่ทราบลักษณะสภาพการต่างๆ ของข้อมูลพื้นฐานแล้ว ว่าควรดำเนินการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างไร เมื่อกำหนดทิศทางของหลักสูตรโดยเขียนเป็นจุดมุ่งหมายแล้ว จุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็จะเป็นเครื่องชี้แนะต่อการจัดหลักสูตร ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนดังนี้คือ 1)จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตร ได้อย่างเหมาะสม 2)เป็นแนวทางให้ครูได้จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน 3) บอกให้ผู้เรียนได้รู้ว่า ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเตรียมตัวล่วงหน้าได้ 4)เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน 5)จะบอกให้สาธารณชนได้ทราบว่า หลักสูตรนั้น ามีความต้องการให้ผู้เรียนเกี่ยวข้อง หรือดำเนินการอย่างไรบ้างกับทรัพยากรภายในชุมชน 6)เป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาว่าควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ไปในลักษณะใด

4. การจัดประเภทจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นอกจากจะจัดประเภทจุดมุ่งหมายของหลักสูตรออกเป็นระดับต่างๆ แล้ว เพื่อความสมดุลในการพัฒนาผู้เรียน จึงสมควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประเภทของหลักสูตรตามลักษณะการจัดประเภทที่เสนอไว้โดย บลูม (Bloom) ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ 1)ทางด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) 2)จิตพิสัย (affective domain) 3)ทักษะพิสัย (psychomotor domain)

4.1 พุทธิพิสัย

พุทธิพิสัยเป็นจุดมุ่งหมายที่รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ความคิด และการแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งตามลำดับความซับซ้อนจากน้อยไปมาดังนี้

- 1) ความรู้ ได้แก่ ให้ความหมายได้ บอกเรื่องราวได้ บอกชื่อได้ ตั้งชื่อเรื่องได้ จับคู่ได้ เขียนเรื่องราวได้ กล่าวเป็นข้อความหรือถ้อยคำได้ เลือกได้ เขียนโครงร่างได้ เป็นต้น

- 2) ความเข้าใจ ได้แก่ แยกแยะได้ อธิบายได้ แปลความได้ เปลี่ยนข้อความได้ ให้เหตุผลได้ ขยายความได้ คัดค้านได้ สรุปความได้ ย่อความได้ อ้างอิงได้ ยกตัวอย่างได้ ทำนายได้ เขียนข้อความใหม่ได้
- 3) การนำไปใช้ได้แก่ ปฏิบัติได้ แสดงได้ เตรียมการได้ ผลิตรายได้ เปลี่ยนแปลงได้ สาธิตได้ คำนวณได้ ใช้สิ่งต่างๆได้ สัมพันธ์เรื่องราวได้ คิดค้นได้ ทำให้อุบัติ
- 4) วิเคราะห์ ได้แก่ แยกแยะได้ แบ่งกลุ่มได้ อ้างอิงได้ แสดงเป็นแผนภาพได้
- 5) สังเคราะห์ ได้แก่ รวบรวมได้ จัดกลุ่มได้ รวมกันได้ ประกอบสิ่งต่างๆได้ สร้างสรรค์ได้ ออกรูปแบบได้ อธิบายได้ จัดระเบียบใหม่ได้ ร่างแผนการได้ สร้างใหม่ได้ เขียนใหม่ได้ ย่อความได้ เขียนได้
- 6) ประเมิน ได้แก่ เกิดความซาบซึ้ง เห็นความแตกต่าง เปรียบเทียบได้ สรุปความได้ วิเคราะห์ได้ แยกแยะได้ ตัดสินได้ แปลความได้ สัมพันธ์เรื่องราวได้ สรุปย่อได้

4.2 จิตพิสัย

จิตพิสัย เป็นจุดมุ่งหมายที่รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง ขบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคลดังกล่าว แยกออกเป็นลำดับขั้นต่างๆดังนี้คือ

- 1) การรับ ได้แก่ สอบถาม ทำตาม ให้ ยึดถือ เลือก บรรยาย ชี้ บอกตำแหน่งที่ตั้ง บอกชื่อ ตอบ
- 2) การมีปฏิริยาโต้ตอบ ได้แก่ ช่วยเหลือ ทำตาม อภิปราย ปฏิบัติ เสนอ อ่าน รายงาน เลือก เขียน (ทำด้วยความอยากทำเอง)
- 3) การสร้างค่านิยม ได้แก่ ทำให้เสร็จ อภิปราย ทำตาม เริ่ม ร่วมกระทำ เชื่อเชิญ ให้ข้อเสนอ อ่าน รายงาน มีส่วนร่วม ศึกษา (ทำโดยความรู้สึกนึกคิดของตนเอง)
- 4) การจัดระเบียบ ได้แก่ จัด รวม เปรียบเทียบ ชี้ ผสมผสาน สั่งการ เปลี่ยนแปลง จัดระเบียบ เตรียมการ สัมพันธ์ สังเคราะห์

4.3 ทักษะพิสัย

ทักษะพิสัย เป็นจุดมุ่งหมายทางด้านทักษะในการเคลื่อนไหวการใช้วัยวะต่างๆของร่างกาย ลำดับของทักษะจากง่ายไปสู่ความซับซ้อนในการพัฒนามีดังต่อไปนี้

- 1) ทักษะในการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวอย่างไม่ซับซ้อนของอวัยวะต่างๆในร่างกาย
- 2) การเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ประสาทรวมๆกัน หมายถึงการประสานงานกันระหว่างประสาทสัมผัส เช่น การเห็น การได้ยิน กับ การเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นแขนหรือขาเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวตามที่ต้องการ เช่น การรับลูกบอล การเล่นดนตรี
- 3) การสื่อสารโดยใช้ท่าทาง ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้สีหน้า ภาษาใบ้
- 4) พฤติกรรมทางด้านภาษา แยกออกจากการพัฒนาจากง่ายไปหายากดังนี้ การออกเสียง การสร้างเสียงและคำ การเปล่งเสียง การประสานระหว่างเสียงและท่าทาง

5. หลักในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ธารง บัวศรี (อ้างถึงใน สัจด์ อุทรานนท์, 2532) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 5 ประการดังนี้

1. มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การจัดทำหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ควรยึดเอาสภาพและความต้องการของสังคม เป็นรากฐาน ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เช่น ในปัจจุบัน เป็นยุคของข่าวสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต ซึ่งบุคคลที่อยู่ในสังคมต้องสามารถประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นความรู้ ดังนั้น ทักษะพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและกลายมาเป็นความ

จำเป็น การศึกษาภาษาอังกฤษจึงเป็นเรื่องของการจักการศึกษาให้คนหนุ่มมาก เพื่อเป็นเครื่องมือติดต่อกันกับโลกภายนอกและในด้านอื่น ๆ เป็นต้น

2. ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ความต้องการพื้นฐานของวัยต่างๆของผู้เรียน
3. สอดคล้องกับหลักการปกครองประเทศ ผู้กำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรจะต้องเข้าใจความหมายของระบอบปกครองเหล่านั้นให้ดีก่อนกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา เพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยกับบุคคลในสังคม
4. ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายข้ออื่น การกำหนดจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องให้จุดมุ่งหมายมีความสอดคล้องต่อกันและกันทุกข้อ ไม่มีข้อใดที่มีความขัดกัน และถ้าจะให้ดีแล้วจะต้องมุ่งให้มีการส่งเสริมสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอยู่ด้วย
5. สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง การที่ต้องจัดเรื่องสามารถปฏิบัติได้จริงเป็นหัวข้อ ก็เนื่องจาก การตีความหมายของจุดมุ่งหมายที่ตั้งขึ้นอาจเป็นไปได้หลายแนว เป็นต้นว่า จุดมุ่งหมายเรื่องการเป็นพลเมืองดี ผู้ตีความหมายอาจหมายถึงการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การเป็นผู้มีสัมมาอาชีวะและการเป็นผู้อยู่ในศีลในธรรม หรืออาจหมายถึงการรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์อยู่เสมอ การหมั่นศึกษาหาความรู้ และการร่วมมือในการสร้างเสริมพัฒนาให้แก่ท้องถิ่น เป็นต้น

บรรณานุกรม

1. สัต อุทรานนท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.